

Velkommen til temaaften om grøn omstilling for Fyens Stift

Program

17.00	Velkomst	18.15	Let forplejning
17.05	Indledning
v. biskop Mads Davidsen	19.00	Grøn omstilling i Bogense Provsti
v. provst Keld Balmer Hansen
17:10	Grøn omstilling i folkekirken
v. Jesper Rønn Kristiansen,
projektleder i Folkekirken
Grønne Omstilling	19.15	Energi- og varmeoptimering
v. folkekirkenes varme-, energi- og
klimakonsulent Poul Klenz Larsen
17.30	Biodiversitet på kirkegården
v. biolog Morten D.D. Hansen	20.00	Kaffe
18.00	Grønne Tiltag på Nyborg Kirkegårde
v. tidligere kirkegårdsleder
Anders Bek Larsen	20.15	Workshop – inspiration til arbejdet
med grøn omstilling
v. Folkekirkenes Grønne Omstilling
		20.55	Tak for i aften
v. biskop Mads Davidsen

Den blå anemone

Kaj Munk | Egil Harder

1. Hvad var det dog der skete?
Mit vinterfrosne hjertes kvarts
må smelte ved at se det,
den første dag i marts.
Hvad gennembrød den sorte jord
og gav den med sit søblå flor
et stænk af himlens tone?
Den lille anemone,
jeg planted dér i fjor.

FOLKEKIRKENS
GRØNNE OMSTILLING

2. På Lolland jeg den hentede,
et kærtegn fra min fødeø.
Så gik jeg her og ventede
og tænkte, den må dø;
den savner jo sit skovkvarter,
sin lune luft, sit fede ler;
i denne fjendske zone
forgår min anemone,
jeg ser den aldrig mer.

3. Nu står den der og nikker
så sejrssæl i Jyllands grus,
ukuelig og sikker
trods ensomhed og gus,
som om alverdens modgang her
har givet den et større værd,
en lille amazone
og dog min anemone
som søens bølge skær.

4. Hvad var det dog der skete?
Mit hjerte koldt og hårdt som kvarts
det smelter ved at se det
den første dag i marts.
Jeg tænkte: "Evig skiltes ad
min sjæl og glæden", da jeg sad
i vint'rens grumme done.
Nu gør min anemone,
mit hjerte atter glad.

5. For denne rene farve
den er mig som en vårens dåb,
den la'r mig nyfødt arve
en evighed af håb.
Så bøjer jeg mig da mod jord
og stryger ømt dit silkeflor,
en flig af nådens trone.
Du lille anemone,
hvor er vor skaber stor!

Program

17.00 **Velkomst**

17.05 **Indledning**

v. biskop Mads Davidsen

17:10 **Grøn omstilling i folkekirken**

v. Jesper Rønn Kristiansen,
projektleder i Folkekirken
Grønne Omstilling

17.30 **Biodiversitet på kirkegården**

v. biolog Morten D.D. Hansen

18.00 **Grønne Tiltag på Nyborg Kirkegårde**

v. tidligere kirkegårdsleder
Anders Bek Larsen

18.15 **Let forplejning**

19.00 **Grøn omstilling i Bogense Provsti**

v. provst Keld Balmer Hansen

19.15 **Energi- og varmeoptimering**

v. folkekirkenes varme-, energi- og
klimakonsulent Poul Klenz Larsen

20.00 **Kaffe**

20.15 **Workshop – inspiration til arbejdet
med grøn omstilling**

v. Folkekirkenes Grønne Omstilling

20.55 **Tak for i aften**

v. biskop Mads Davidsen

FOLKEKIRKENS GRØNNE OMSTILLING

Jesper Rønn Kristiansen, projektleder i Folkekirken Grønne Omstilling

Fyens Stift 4. marts 2024

Program

- Folkekirken Grønne Omstilling, hvem, hvad, hvorfor?
- Hvor kan vi starte? CO₂ ned og biodiversitet op
- Resultater fra folkekirkens klimakortlægning
- Folkekirkens jorder
- Mange bække små

Hvem er Folkekirkenes Grønne Omstilling?

Styregruppen

Bispekollegiet

Peter Birch (formand)

Kirkeministeriet

Martin Barnkob Lindgreen

Provsteforeningen

Esben Thusgaard

Landsforeningen af menighedsråd

Margrethe Winther-Nielsen

Lægt medlem

Jens Krogh, økologisk landmand

Projektgruppen

Programleder

Lene M. Krabbesmark

Projektleder

Jesper Rønn Kristiansen

Projektmedarbejder

Jonatan Haslund-Gjerrild

Projektmedarbejder

Lærke M.K. Futtrup

Kommunikationsmedarbejder

Sofie Futtrup

Hvorfor skal folkekirken prioritere en grøn omstilling?

- Folkekirken er Danmarks største civilsamfundsorganisation
- Folkekirken er Danmarks tredje største jordbesidder
- Folkekirken råder over bygninger og kirkegårde i hele landet
- Den danske klimalov fra 2020 – Fælles indsats for at komme i mål med 70% reduktion.

Hvordan skal folkekirken prioritere en grøn omstilling?

- CO₂-udledning/biodiversitet
- Økonomi
- Værdier
- Forpligtelser
- Interesser
- Vaner og historik

Målsætning for kirkens jorder

- Landbrugsjord omlægges til mere klima- og miljøvenlig arealanvendelse
- Natur og biodiversitet skal fremmes
- Hindringer for at ændre anvendelsen af jorderne skal fjernes

Jordvarmeanlægget i Hjadstrup præstegård - Fyn
Foto: Ard Jongma

Målsætning for energiforbrug

CO₂-udledningen fra bygninger skal reduceres

- Energiforbrug skal gennemgås
- Energiforbedrende indsatser skal prioriteres
- Nyanskaffelser skal være miljø- og energirigtige

Affaldssortering på Løsning kirkegård -
Haderslev

Målsætning for affald

- Affald skal kildesorteres og genanvendes
- Genanvendelse skal være på niveau med husholdninger
- Affald skal genanvendes lokalt

OBS!

Fra 1. januar 2025 føres der skærpet tilsyn med, om affald sorteres korrekt i henhold til affaldsordningen.

Find gode råd vejledning til håndtering på www.folkekirkensgrønneomstilling.dk

Affaldssortering på Løsning kirkegård - Haderslev

Målsætning for affald

- Affald skal kildesorteres og genanvendes
- Genanvendelse skal være på niveau med husholdninger
- Affald skal genanvendes lokalt

Graveren i Foldby og Søften er selvforsynende hele året rundt med blomster fra kirkegårdens skærehave - Aarhus
Foto: Frank Jensen

Målsætning for indkøb og transport

- Indkøb skal være så miljørigtigt som muligt
- Varetransport skal være så miljørigtigt som muligt
- Persontransport skal være så miljørigtigt som muligt

Målsætning for inspiration og samskabelse

Folkekirkens arbejde med den grønne omstilling skal inspirere det omgivende samfund

- Ansatte og frivillige er ambassadører for grøn omstilling i lokalsamfundene
- Folkekirken er en aktiv stemme i debatter
- Folkekirken samskaber med andre aktører om konkrete tiltag

Grøn omstilling, overordnede mål

CO₂-reduktion ↓ og biodiversitets-forøgelse ↑

Udledning

- Forbrænding af fossile brændstoffer (Kul, olie, gas)
- Ændring af arealanvendelse (skovrydning, tørlægning af vådområder mm.)

Optag

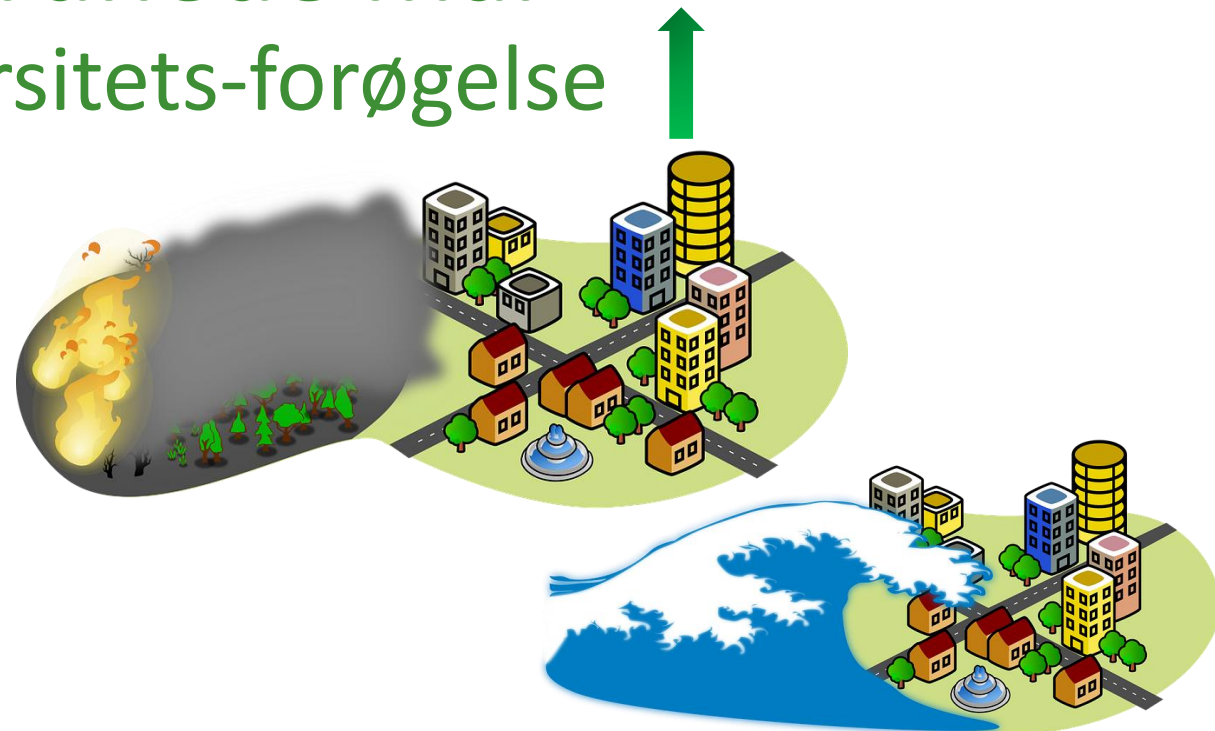
- Naturligt optag fx planter
- Ccs (Carbon capture storage)

Grøn omstilling, overordnede mål

CO₂-reduktion ↓ og biodiversitets-forøgelse ↑

Temperaturen på jorden stiger
= Øget risiko for ekstreme
naturfænomener

Folkekirken kan bidrage ved at:
Reducere udledning fra bygninger, indkøb mm.
Øge optag og reducere udledning med miljø- og klimavenlig
arealanvendelse.

FOLKEKIRKENS
GRØNNE OMSTILLING

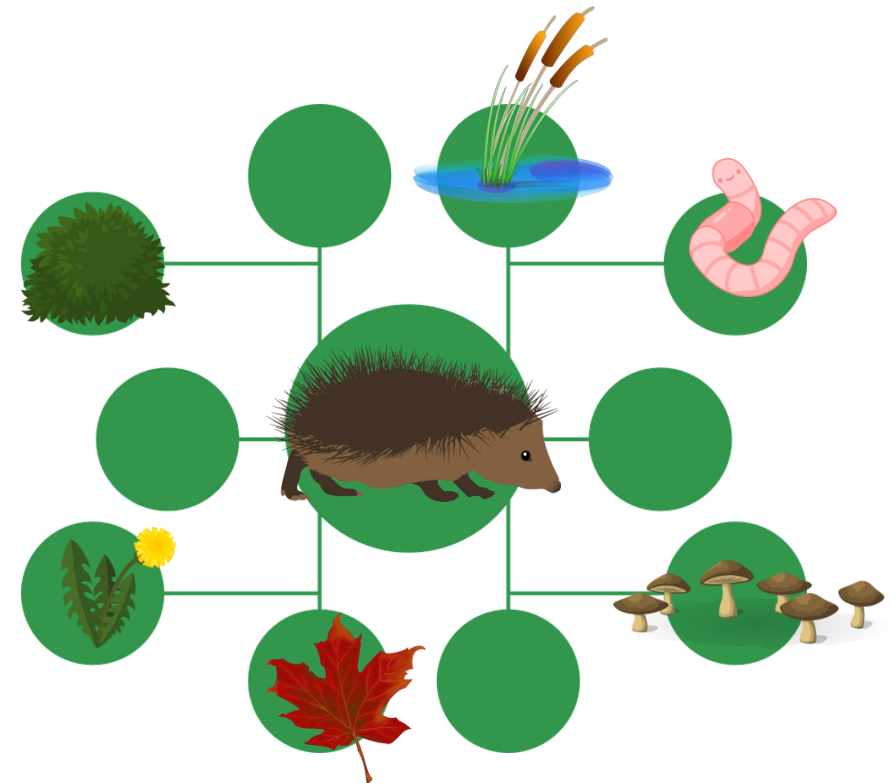
Grøn omstilling, overordnede mål

CO₂-reduktion ↓ og biodiversitets-forøgelse ↑

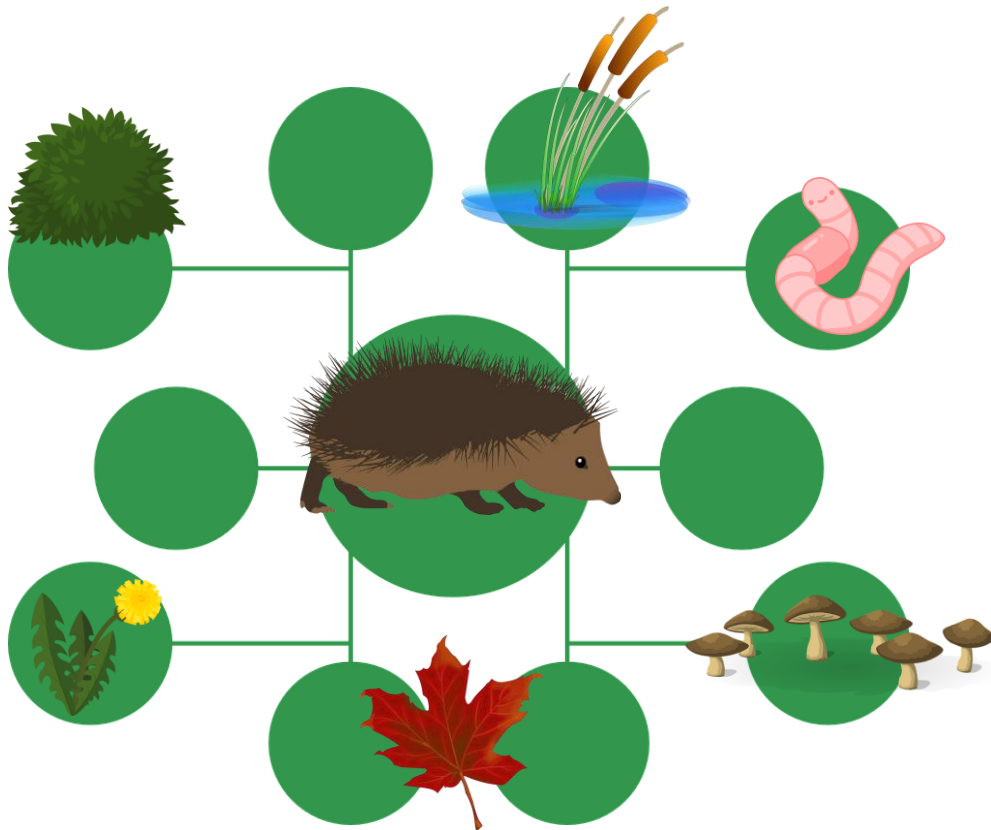
- Biodiversitet er mangfoldighed af arter
- Menneskelig aktivitet → Levesteder forsvinder og arter trues og uddør.
- Biodiversitets forøgelse → lade naturen være vild, hvor det er muligt og forskelligartet

Kirkens jorder og grønne arealer er fordelt som en enorm ressource af potentielle biorefugier!!

Kortlægning af folkekirkens CO₂-aftryk og biodiversitet 2023-24

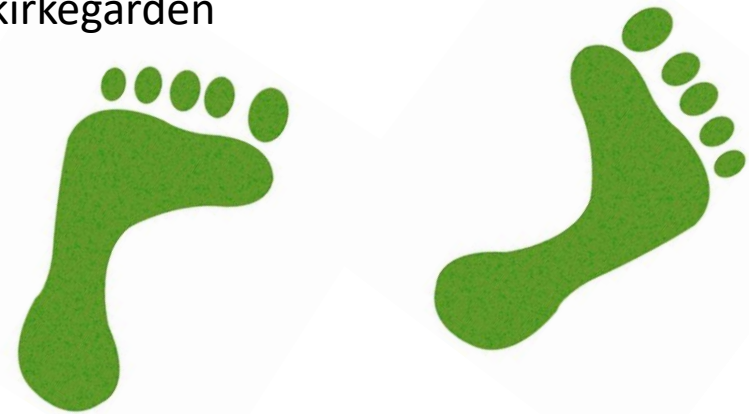

- **Stikprøvesogne klimaaftryk:**

Indsamling af forbrugstal for el, varme, fossile brændsler mm.

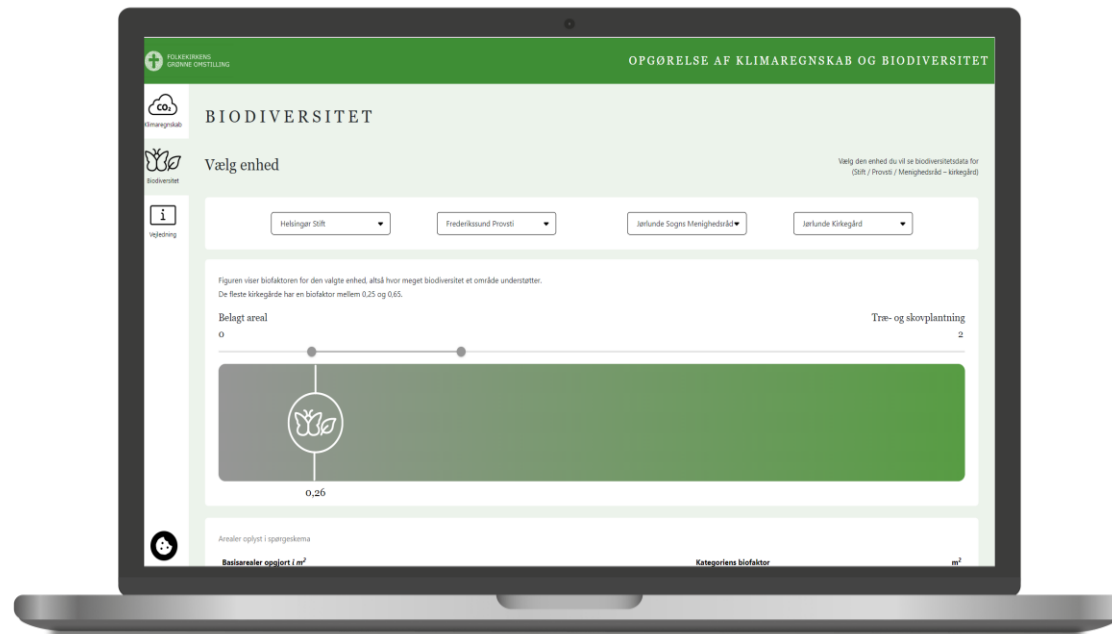
- **Alle kunne deltage i kortlægning af biodiversitet.**

Udfyldelse af spørgeskema om biodiversitet på kirkegården

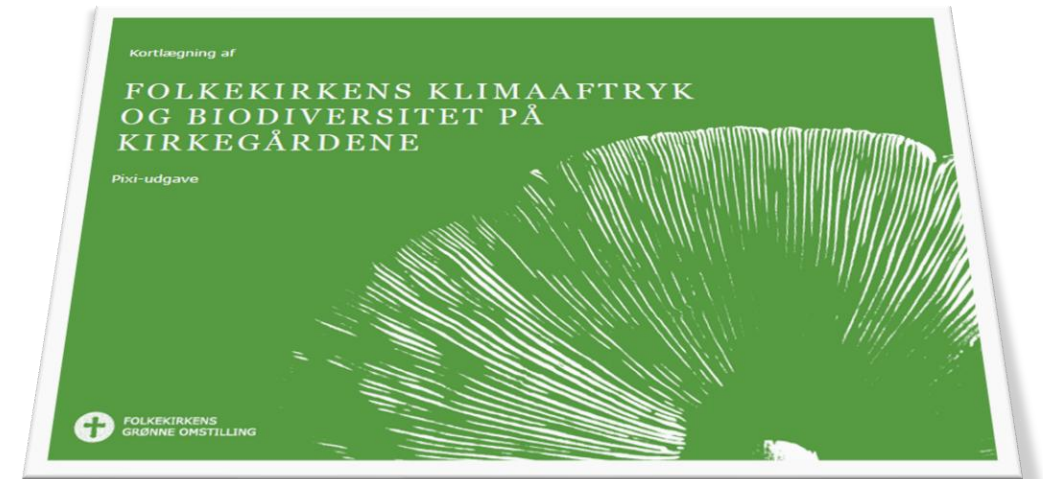

Folkekirkenes klimaftryk og biodiversitet på kirkegårdene

Digitalt dashboard med data på stifts-, provsti- og sogneniveau

Pixi-rapport med vigtigste resultater og anbefalinger

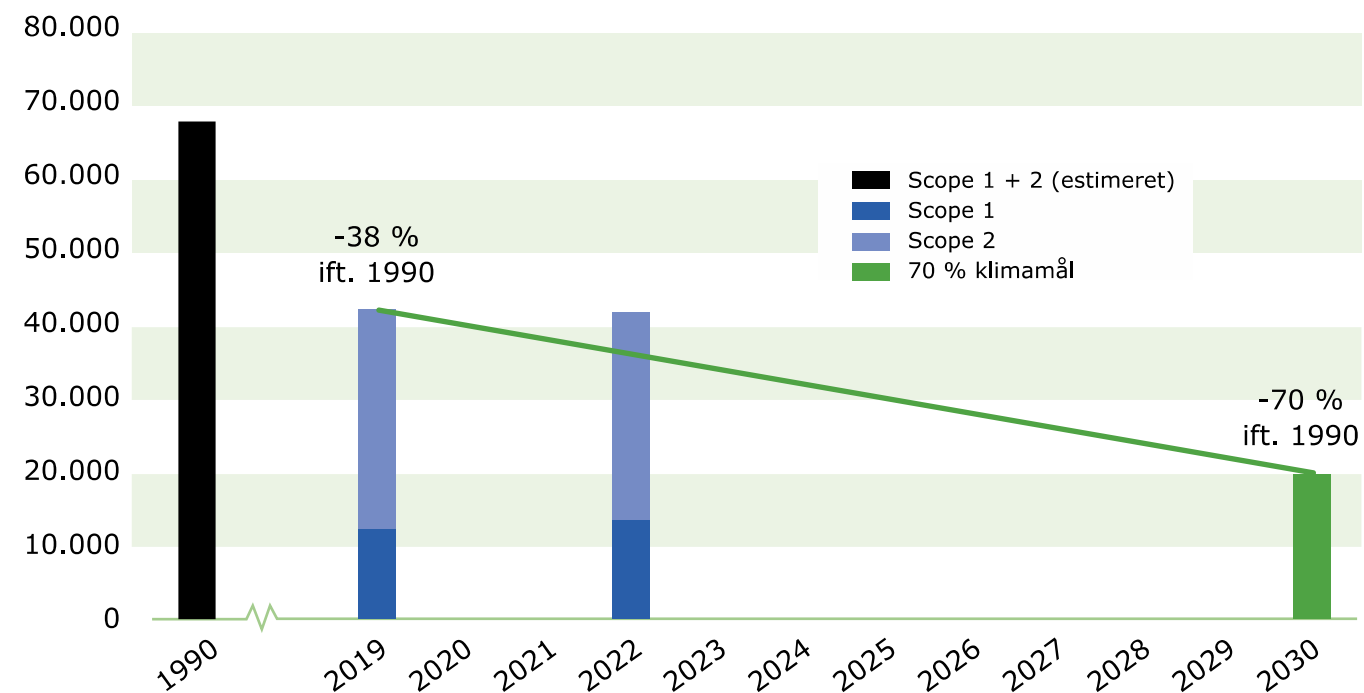
FOLKEKIRKENS
GRØNNE OMSTILLING

www.folkekirkenesgrønneomstilling.dk/baseline

Kortlægning af folkekirkenes klimaaftryk

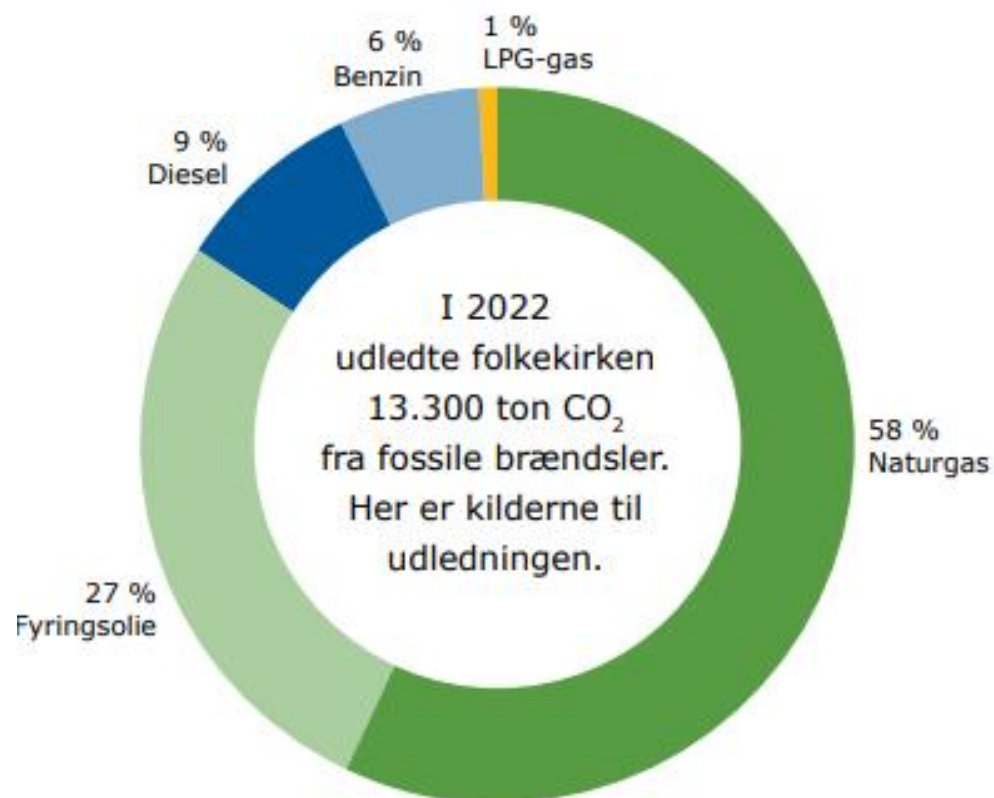
Udledning af CO₂ fra folkekirkenes energiforbrug

Kortlægningen gør det muligt

- At opstille klare mål
- At prioritere de vigtigste indsatser
- At dokumentere folkekirkenes indsats og resultater inden for den grønne omstilling

Resultater og anbefalinger

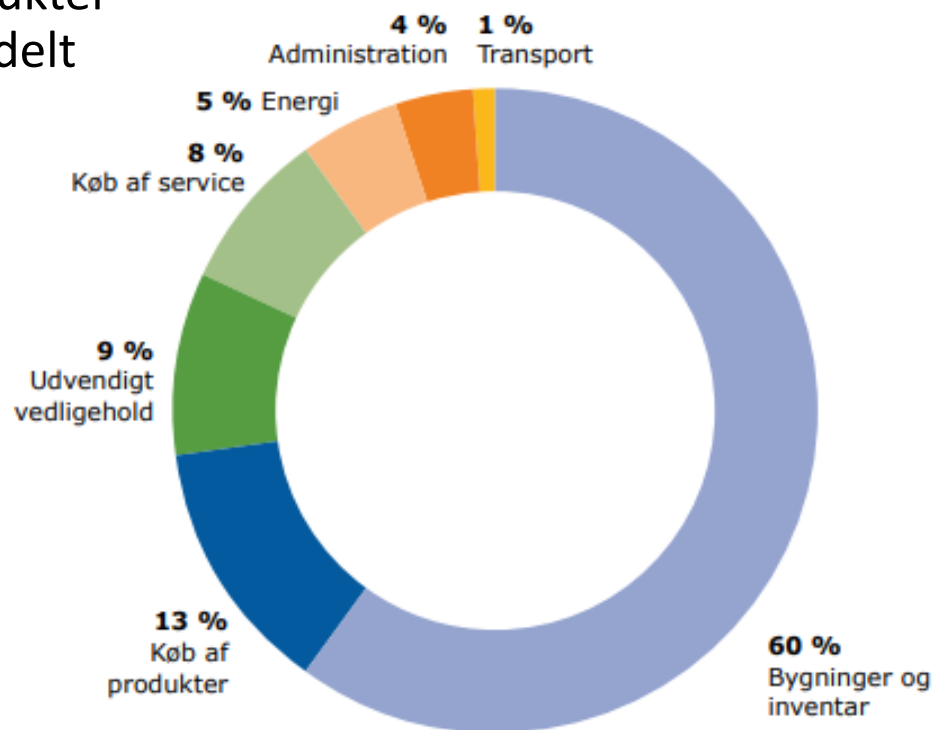
Udfas fossile brændsler

FOLKEKIRKENS
GRØNNE OMSTILLING

Resultater og anbefalinger

Indkøb af produkter og services fordelt på kategorier

Overvej altid:

- Om forbruget er nødvendigt
- Om genbrug er muligt
- Om andre løsninger belaster klimaet mindre

FOLKEKIRKENS
GRØNNE OMSTILLING

Fyens Stift

Bogense Provsti

Nørre Sandager Sogns Menigh

Hvor stor er enhedens CO₂-udledning i dag, og hvad er målet?

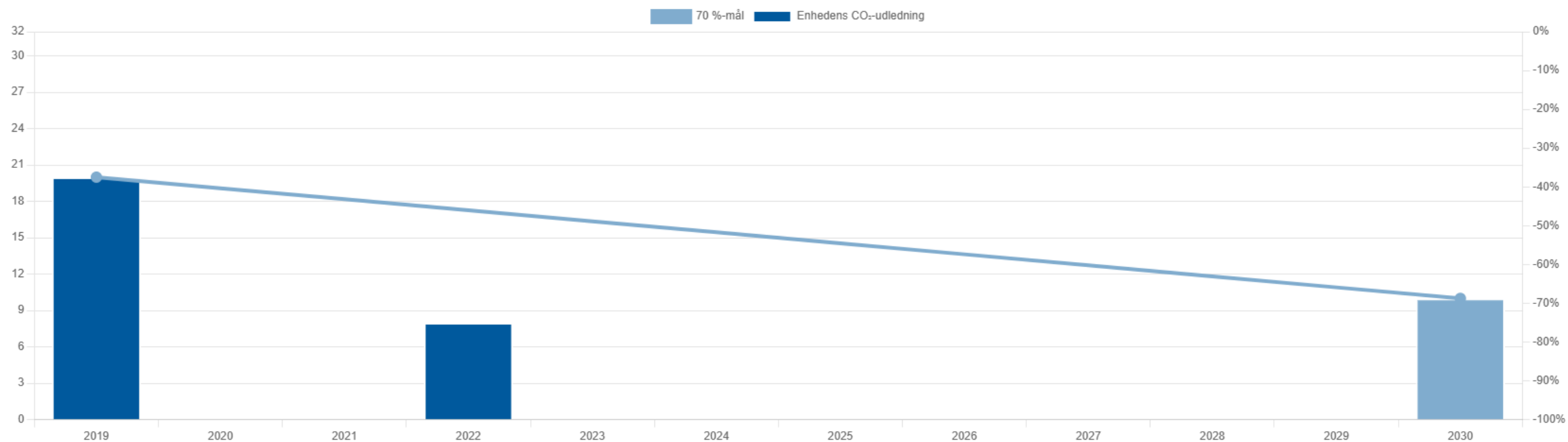
Figuren viser CO₂-udledningen fra energiforbruget, og hvor meget den skal reduceres for at nå et klimamål om 70 % reduktion i 2030. Folkekirken som samlet organisation ønsker at bidrage til samfundets grønne omstilling og dermed Folketingets mål om, at CO₂-emissionen i 2030 skal være 70 % lavere end i 1990.

Info ?

CO₂-udledning ift. 70 %-reduktionsmål

Ton CO₂

Procentvis reduktion

Sognets udledning fra indkøb

Tabellen viser, hvordan CO₂-udledningen fra kategorien *Øvrige indkøb* fordeler sig på kontoposter fra enhedens regnskab.

CO₂-udledning fra *Øvrige indkøb*

Kategori	Udledning i 2019 (ton CO ₂)	Udledning i 2022 (ton CO ₂)
223140 Anskaffelser - maskiner og værktøj	11,3	0,6
228035 Indkøb til fortæring	3,1	3,4
223020 Indvendig vedligeholdelse af bygning	1,4	3,6
223010 Udvendig vedligeholdelse af bygning	2,1	2,7
225510 Varme	3,0	-
228045 Planter, grus, gran m.v.	1,3	1,2
225520 EL	0,6	1,5
226520 Køb af IT, ANDRE end Folkekirkens IT	0,7	0,8
223110 Anskaffelser - udenomsarealer	0,4	0,9
227055 Konsulentydelse	0,4	0,7
223040 Vedligeholdelse af inventar og tekniske installationer	0,5	0,5
228050 Udsmykning (lys, gran mv.)	0,7	0,3
223030 Vedligeholdelse af udenomsarealer	-	0,9
223060 Vedligeholdelse, gravminder	-	0,7
227020 Udgifter til alarmselskab	0,3	0,3
223050 Vedligeholdelse af maskiner	0,5	0,1
227065 Kørsel af affald	0,3	0,3

Folkekirkenes jorder

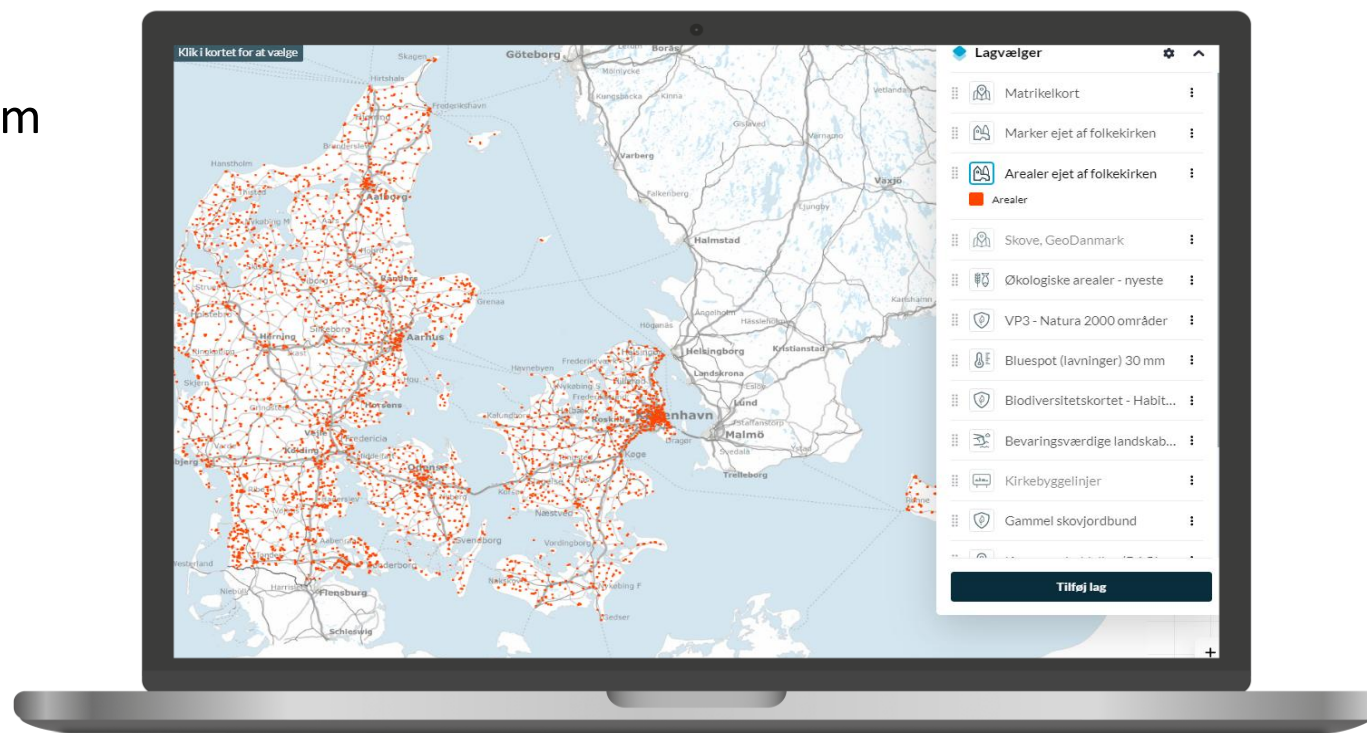
16.500 hektar

8.200 ha landbrug

Heraf er 480 ha karakteriseret som lavbundsareal

2.800 ha skov

5.500 ha parkeringspladser, veje, kirkegårde, bygninger og øvrig natur etc.

FOLKEKIRKENS
GRØNNE OMSTILLING

Lokal kortlægning af jorderne i Fyens Stift

- Præsenterer de enkelte sognes muligheder for ændret arealanvendelse
 - OBS tal fra 2019
- Data fra Folkekirken Grønne Omstillings kortlægning af jorderne
 - [Kort over alle folkekirken jorder | Folkekirken Grønne Omstilling](#)

Find rapporten her:

[Kortlægning af FYENSs Stift's jorde](#)

FOLKEKIRKENS
GRØNNE OMSTILLING

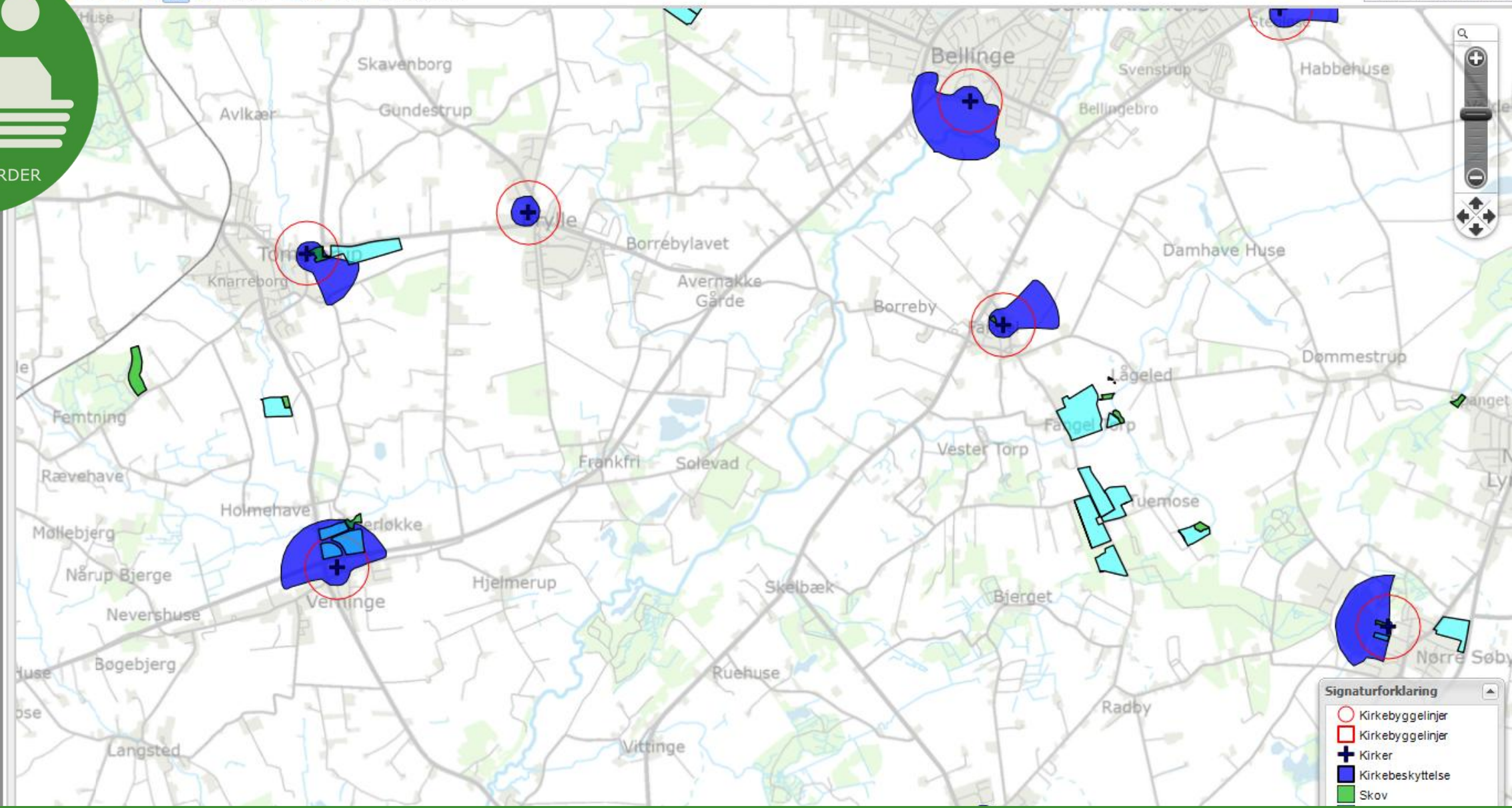
Alternative muligheder for arealforvaltning på folkekirkens jorder

	Økologi	Skovrejsning	Naturgenopretning	Vedvarende energi	Konventionelt landbrug
Økonomi					
CO2-binding					
Biodiversitet					
Grundvandssikring					
Herlighedsværdi, kirkeliv og friluftsliv					

- funktioner
- temaValg
- Kirkebeskyttelse
- Århus Amt (AAA)
- Fyns Amt (FYN)
- Kirkebeskyttelse
- Hovedstadsområdet (HUR)
- Nordjyllands Amt (NJA)
- Ribe Amt (RIB)
- Ringkøbing Amt (RKG)
- Sønderjyllands Amt (SJA)
- Storstrøms Amt (STR)
- Vejle Amt (VEJ)
- Vestsjællands Amt (VSA)
- Arealinfo
- Fredede områder
- Fredede områder (forslag)
- Råstofområder
- Natura2000
- EF Fuglebeskyttelse
- Ef Habitat
- Ramsar
- Folkekirkens arealer
- Samlede arealer
- Marker
- Skov
- Muligheder for arealanvendelse
- Økologiske marker
- Beskyttede områder nær vand
- Skovrejsning uønsket

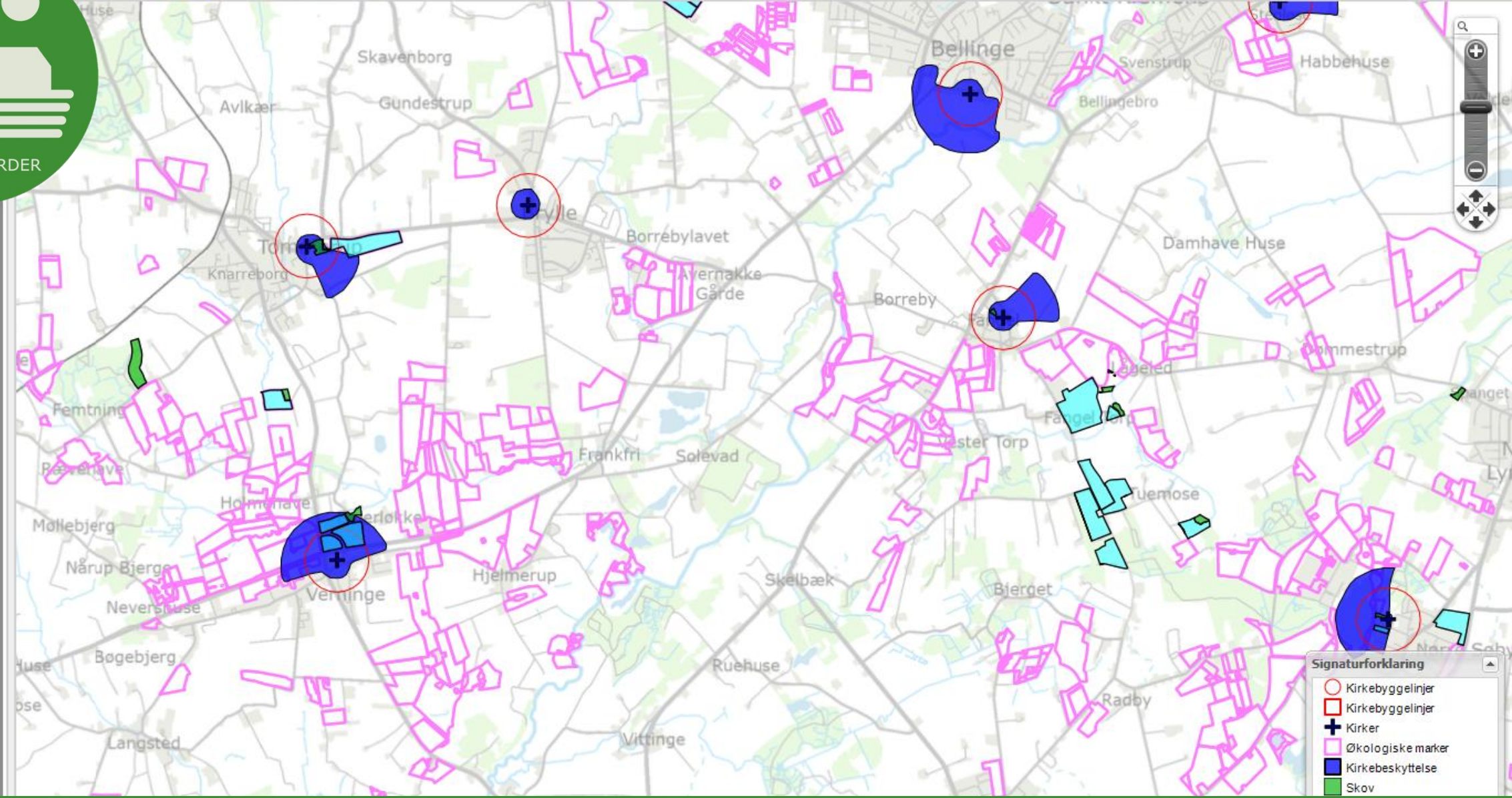

Signaturforklaring

- Kirkebyggelinjer
- Kirkebyggelinjer
- Kirker
- Kirkebeskyttelse
- Skov

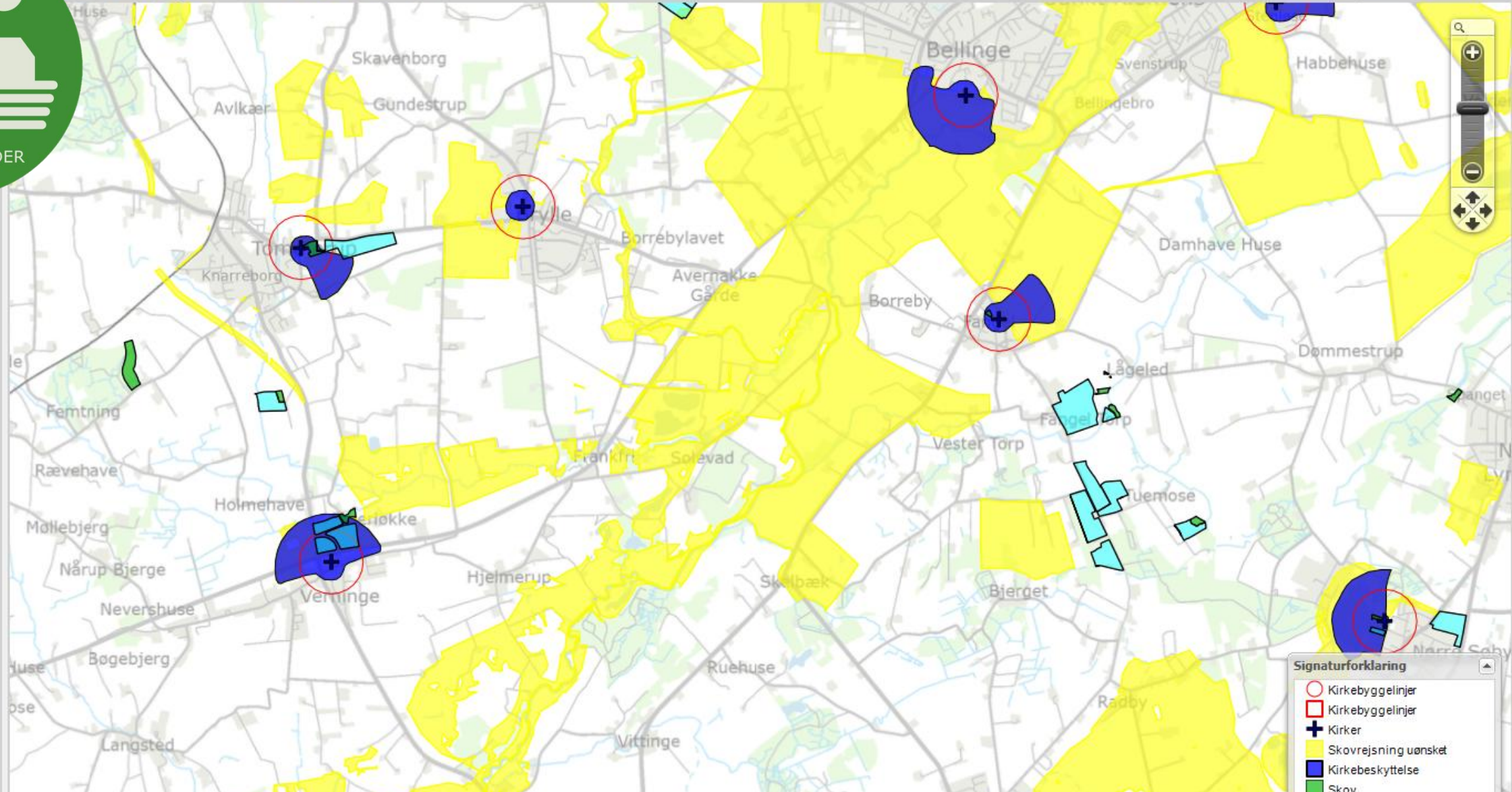
- emaValg
- Kir
- Plant
- Loka
- Lokalpla
- Kommuneplan
- Kommuneplantillæg (vedta
- Kommuneplan (forslag)
- Kirkebeskyttelseszoner
- Århus Amt (AAA)
- Fyns Amt (FYN)
- Kirkebeskyttelse
- Hovedstadsområdet (HUR)
- Nordjyllands Amt (NJA)
- Ribe Amt (RIB)
- Ringkøbing Amt (RKG)
- Sønderjyllands Amt (SJA)
- Storstrøms Amt (STR)
- Vejle Amt (VEJ)
- Vestsjællands Amt (VSA)
- Arealinfo
- Fredede områder
- Fredede områder (forslag)
- Råstofområder
- Natura2000
- EF Fuglebeskyttelse
- Ef Habitat
- Ramsar
- Folkekirkens arealer
- Samlede arealer
- Marker
- Skov
- Muligheder for arealanvendelse
- Økologiske marker
- Beskyttede områder nær v
- Skovrejsning uønsket

Signaturforklaring

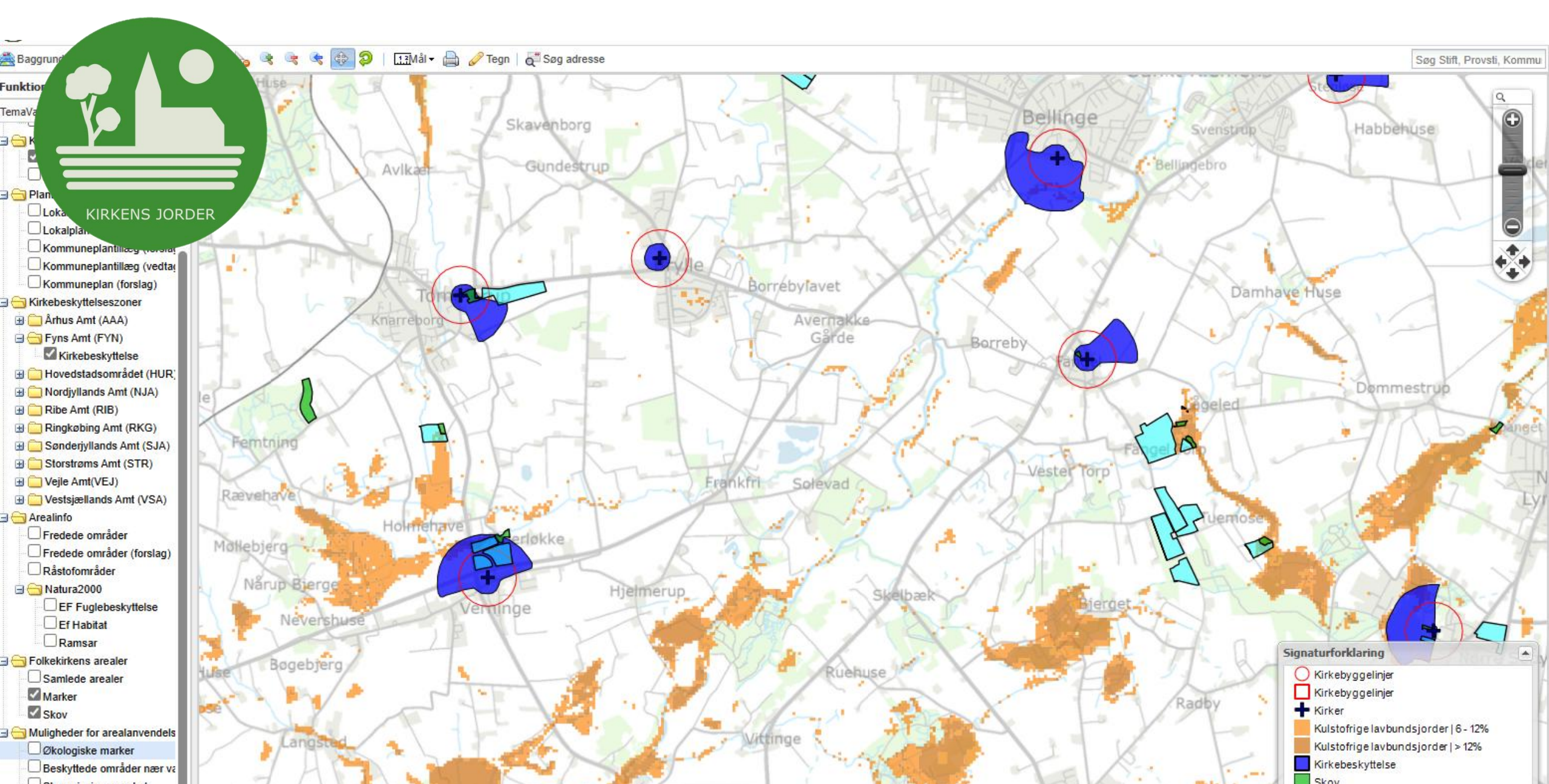
- Kirkebyggelinjer
- Kirkebyggelinjer
- Kirker
- Økologiske marker
- Kirkebeskyttelse
- Skov

- Funktion**
- TemaV
- Lokalplan
 - Kommuneplantillæg (forslag)
 - Kommuneplantillæg (vedtaget)
 - Kommuneplan (forslag)
- Kirkebeskyttelseszoner**
- Århus Amt (AAA)
 - Fyns Amt (FYN)
 - Kirkebeskyttelse
 - Hovedstadsområdet (HUR)
 - Nordjyllands Amt (NJA)
 - Ribe Amt (RIB)
 - Ringkøbing Amt (RKG)
 - Sønderjyllands Amt (SJA)
 - Storstrøms Amt (STR)
 - Vejle Amt (VEJ)
 - Vestsjællands Amt (VSA)
- Arealinfo**
- Fredede områder
 - Fredede områder (forslag)
 - Råstofområder
- Natura2000**
- EF Fuglebeskyttelse
 - EF Habitat
 - Ramsar
- Folkekirkens arealer**
- Samlede arealer
 - Marker
 - Skov
- Muligheder for arealanvendelse**
- Økologiske marker
 - Beskyttede områder nær vand
 - Skovrejsning uønsket

Signaturforklaring

- Kirkebyggeliner
- Kirkebyggeliner
- Kirker
- Skovrejsning uønsket
- Kirkebeskyttelse
- Skov

Forekomst af Kommabredpande 1886 - 2023 *Hesperia comma*

Antal lokaliteter = 472
Genereret 27-8-2023
© Naturbasen ApS

- efter 2013
- før 2013
- før og efter 2013

Kort/figur: naturbasen.dk

Foto: Linda Høgh Vendelbo

Kommabredpande 2 km sværmeradius
i fødesøgning.

Kirkegårde + folkekirkens jorder med 2 km radius

**Finmasket net:
Mulighed for biorefugier og spredningskorridorer**

SPØRGSMÅL

- **Biodiversitet på kirkegården**

1. Har jeres menighedsråd fremmet natur og biodiversitet på kirkegården?
2. Vil I gerne/overvejer det?

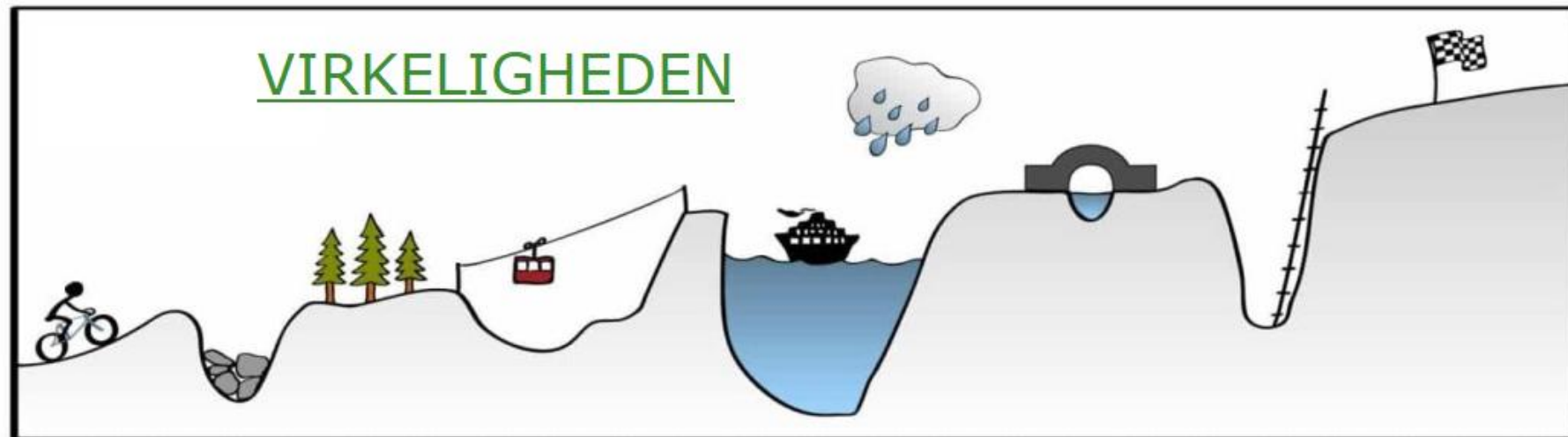
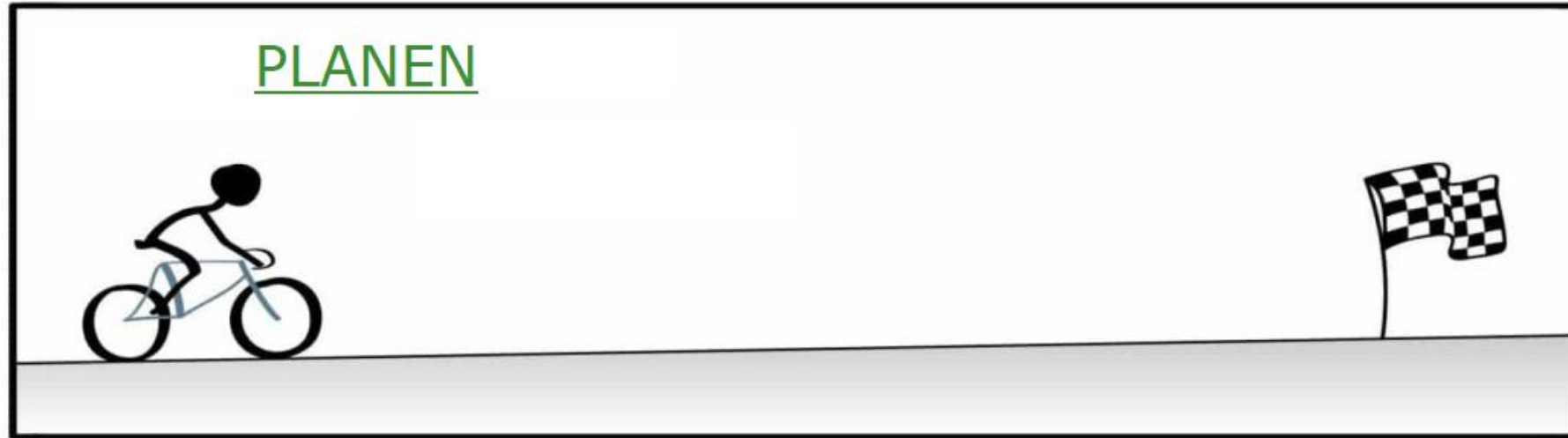

SPØRGSMÅL

- **Udskiftning af fossil varmekilde**
 - Har jeres menighedsråd udskiftet en varmekilde(r) i en eller flere af kirkens bygninger?
 - Overvejer I at udskifte varmekilde(r)?

Grøn omstilling i teori og praksis

Program

17.00 **Velkomst**

17.05 **Indledning**

v. biskop Mads Davidsen

17:10 **Grøn omstilling i folkekirken**

v. Jesper Rønn Kristiansen,
projektleder i Folkekirken
Grønne Omstilling

17.30 **Biodiversitet på kirkegården**

v. biolog Morten D.D. Hansen

18.00 **Grønne Tiltag på Nyborg Kirkegårde**

v. tidligere kirkegårdsleder
Anders Bek Larsen

18.15 **Let forplejning**

19.00 **Grøn omstilling i Bogense Provsti**

v. provst Keld Balmer Hansen

19.15 **Energi- og varmeoptimering**

v. folkekirkenes varme-, energi- og
klimakonsulent Poul Klenz Larsen

20.00 **Kaffe**

20.15 **Workshop – inspiration til arbejdet
med grøn omstilling**

v. Folkekirkenes Grønne Omstilling

20.55 **Tak for i aften**

v. biskop Mads Davidsen

